

NOI DESCOPERIRI DE PLASTICĂ APARTINÂND CULTURII VINÇA DIN SITUL DE LA ALBA IULIA-LUMEA NOUĂ

Situl de la *Lumea Nouă* (Fig. 1) se află în partea de NE a orașului Alba Iulia și a fost descoperit întâmplător în anul 1942. De-a lungul timpului, aici s-au desfășurat mai multe campanii de cercetări arheologice. Printre primele se pot aminti cele realizate în perioada 1942-1947 de către Dumitru și Ion Berciu¹. Din 2002, cercetările au fost atât sub forma unor săpături preventive, cât și sistematice. Ca urmare a investigațiilor din diferite zone ale sitului, întinderea așezării a putut fi estimată la circa 40 ha².

Descrierea artefactelor și a contextelor de descoperire

Piese care fac subiectul acestui studiu provin din cercetări arheologice preventive – de pe proprietățile Teoc (Sp. I/2011) și Moldovan (Sp. IV/2014) – și sistematice realizate în anii 2014 și 2016³.

Prima figurină supusă analizei (inv. nr. 9012) a fost descoperită în anul 2011 (Sp. I/ 2011, proprietatea Teoc), în □D, la o adâncime de -0,40-0,50 m. Statueta (acum restaurată), a fost realizată din pastă omogenă, bine frământată, degresată cu nisip fin și pietricele, culoarea rezultată în urma arderii fiind cămăzuiu-cenușie. Modelată dintr-o singură bucată de lut, piesa are redade brațele sub forma unor conuri, iar fața schematizată, îndreptată în sus, cu mici proeminențe ce pot indica urechile și nasul. Piesa se termină sub formă de picior. Înălțimea este de 53 mm, iar masa de 18,43

¹ Dumitru Berciu, Ion Berciu, *Săpături și cercetări arheologice în anii 1944-1947*, în *Apulum*, III, 1949, p. 1-43; Iuliu Paul, *Cultura Petrești*, București, 1992, p. 136-137.

² Mihai Gligor, *Considerații privitoare la neoliticul târziu/eneoliticul timpuriu din sud-vestul Transilvaniei. Materiale ceramice de la Alba Iulia-Lumea Nouă*, în *Apulum*, XLIII, 2006, p. 10; Idem, *Situl arheologic de la Alba Iulia-Lumea Nouă. Istoricul cercetărilor*, în *AUA. SH*, 11, I, 2007, p. 161; Idem, *Așezarea neolitică și eneolitică de la Alba Iulia-Lumea Nouă*, Cluj-Napoca, 2009, p. 21-25; Cosmin I. Suciuc, *Cultura Vinča în Transilvania*, Alba Iulia, Sibiu, Altip, 2009, p. 27; Marius M. Ciută, *A Neolithic Feature Discovered at Alba Iulia-Lumea Nouă*, în *Marisia*, XXXII, 2012, p. 7.

³ Mulțumesc conf. univ. dr. Mihai Gligor pentru acordul de a publica aceste materiale.

g (Pl. I/1).

Din □B, dintr-un complex adâncit de tip bordei, de la -1 m, provine un fragment de figurină (inv. nr. 8945), rupt din vechime, având păstrată doar partea inferioară. Aceasta a fost modelată dintr-o singură bucată de lut. Pasta este omogenă, bine amestecată, degresată cu nisip fin, mică și pietricele. Culoarea rezultată în urma arderii variază de la cărămiziu la cărămiziu cu flecuri cenușii. În afara brațelor, trase din pasta crudă și realizate sub forma unor mici protuberanțe, statueta este lipsită de orice alt detaliu anatomic. Înălțimea păstrată este de 49 mm, iar masa de 58,19 g (Pl. I/2).

Cercetările sistematice din anul 2014 au permis și ele descoperirea mai multor artefacte care se încadrează în categoria plasticii. O primă piesă pe care o prezentăm constituie un fragment de picior, cel mai probabil provenind de la un vas antropomorf descoperit în □D, la adâncimea de -0,65 m. Fragmentul este realizat din pastă semifină, degresată cu nisip fin și mică, iar culoarea în urma arderii este cărămizie cu flecuri cenușii la exterior și negru la interior. Piciorul are redată glezna, iar talpa prezintă stabilitate; înălțimea maximă păstrată este de 55 mm, iar masa de 39,94 g (Pl. I/3).

La îndreptarea profilului □D, din stratul de cultură a fost recuperată o altă piesă (nr. inv. 9315), și aceasta ruptă din vechime, de 62 mm înălțime și cu greutate de 102,63 g. Piesa are redată în mod realist detaliile feței – un creștet cu frunte dreaptă, cu ochii reprezentați prin două incizii, sprâncenele modelate atent și nasul cu nările marcate prin alte două incizii fine. Pasta din care a fost confecționată este omogenă, degresată cu nisip fin, pietricele și mică; în urma arderii culoarea variază de la brun închis-cărămiziu până la cenușiu la interior. În partea ruptă se poate observa faptul că piesa a fost realizată din bucăți mici de lut și a fost atent modelată la exterior, slipul aplicat păstrând încă urme de lustruire. După caracteristicile păstrate, credem că este o protomă/apucătoare (Pl. I.5).

Din același carou, din nivelul de locuire, de la adâncimea de -0,98 m, provine o statueta (inv. nr. 10449), ruptă din vechime, dar și în momentul excavării. Aceasta redă un personaj feminin, modelat schematic, pe care se mai păstrează indicii pentru brațe și pentru un sân, sub forma unei proeminențe conice. Pasta din care s-a executat este de slabă calitate, grosieră, degresată cu nisip, mică și pietricele de diferite dimensiuni; în urma arderii, culoarea a devenit neagră, iar suprafața sfărâmcioasă.

Înălțimea păstrată este de 98 mm, iar greutatea de 181,23 g (Pl. I/4).

Din umplutura cx 013, un complex adâncit de tip bordei, alături de ceramică, unelte din os, piese litice, a fost descoperit un picior provenind de la un altar miniatural (nr. inv. 10446). Piesa, ruptă din vechime, descoperită între adâncimile -2,31-2,59 m, este realizată din pastă semifină, degresată cu nisip fin și mică și prezintă urme de lustruire la partea interioară; culoarea obținută în urma arderii este negru-cenușiu atât la interior, cât și la exterior. Înălțimea păstrată este de 52 mm, iar masa de 42,20 g (Pl. II/1).

În cx 014, un complex considerat a fi o groapă menajeră, la adâncimea de -1,48 m, a fost găsit un alt fragment de picior de la un altar miniatural (nr. inv. 10447), rupt din vechime, având înălțimea de 58 mm, iar greutatea de 43,66 g. Este realizat din pastă semifină degresată cu nisip fin și mică; culoarea este cenușiu-cărămizie la exterior și cenușie la interior (Pl. II/2).

Cercetările preventive din anul 2014, realizate pe proprietatea Moldovan (Sp IV/2014), au adus la lumină, printre numeroase alte artefacte, alt fragment de picior de altar miniatural cu înălțimea de 53 mm și greutatea de 33,33 g (nr. inv. 10445). A apărut în □F, la adâncime de -1,18 m, rupt din vechime. Este realizat din pastă fină, omogenă, degresată cu nisip fin, pietricele și urme de pigment ocru-roșu. Decorul este alcătuit din linii incizate și lustruite, iar culoarea variază de la negru la exterior la cenușiu-roșiatică la interior (Pl. II/3).

În cadrul cercetărilor sistematice din anul 2016, a fost descoperită o figurină antropomorfă (nr. inv. 10451), în cx 02 (un complex de mari dimensiuni, deranjat de locuri succesive din epoca romană, respectiv medieval timpurie), la adâncimea de -2,29 m. A fost ruptă din vechime și are acum doar 60 mm înălțime și greutatea de 69,41 g. Piesa este realizată din pastă semifină, degresată cu mică și pietricele de diferite dimensiuni; culoarea obținută în urma arderii variază de la cenușiu la cărămiziu. Personajul feminin redat mai păstrează un sân conic și un braț – realizat sub forma unei toarte – obținut prin presarea lutului moale între degete și apoi perforat. Decorul, cu linii incizate, dispuse atât în partea posterioară, cât și în partea superioară, este organizat în seturi de două și trei linii (Pl. II/4).

Analogii; încadrări culturale și cronologice

Piese prezentate în studiul de față își găsesc analogii în cadrul manifestărilor culturale de factură vinčiană, începând cu faza B, posibil chiar

A3-B1. În rândul lor, găsim figurine care întrunesc aproximativ aceleași caracteristici (tehnică de execuție sau decor) în mediul vințian, din așezări apropiate sau mai îndepărtate, descoperite în cadrul cercetărilor arheologice. Figurina întregă (Pl. I/1a-b), ca mod de realizare (schematizare accentuată, fără detalii anatomice), își găsește analogii la Limba⁴, iar reprezentările plastice de la Pl. I/3-4 de asemenea au corespondențe între descoperiri de la Turdaș-Luncă⁵ și Limba⁶. Pentru protoma antropomorfă (Pl. I/5a-c) găsim analogii în situl de la *Lumea Nouă*⁷ sau Limba⁸. Fragmentele picioarelor de altare miniaturale⁹ (Pl. II/1-3) – chiar dacă nu se pot încadra unei categorii anume, din cauza stării fragmentare – se regăsesc și ele în situri neolitice, la paliere cronologice apropiate¹⁰. Fragmentul de figurină antropomorfă (Pl. II/4a-c), ca tehnică, mod de ornamentare și de perforare a brațului, își găsește corespondențe în fazele dezvoltate ale

⁴ Marius M. Ciută, Cristian T. Florescu, *Preliminary considerations regarding Vinča anthropomorphic figurines discovered in archaeological site Limba-Oarda de Jos, sectors: Bordane, Șesu' Orzii and Vărăria (Alba county)*, în *ActaTS*, IX, 2010, fig. 4.

⁵ Sabin A. Luca, *Așezări neolitice pe Valea Mureșului (II). Noi cercetări arheologice la Turdaș-Luncă, I. Campania anilor 1992-1995*, București, 2001, fig. 4/3;

⁶ Ciută, Florescu, *Preliminary*, fig. 20.

⁷ Sabin A. Luca, *New discoveries of the neolithic and aeneolithic fine arts at Tărtăria and Lumea Nouă, Alba county, and matters concerning their typology and chronology*, în *ActaTS*, II, 2003, pl. I/6; Gligor, *Așezarea*, pl. CLI/2;

⁸ Marius M. Ciută, *Despre un complex inedit descoperit la Alba Iulia-Lumea Nouă (jud. Alba)*, în *TS*, 4, 2012, fig. 5a-b; Sabin A. Luca, *Liubcova-Ornița. Monografie arheologică*, Tîrgoviște, 1998, fig. 42/9.

⁹ Pentru tipologii ale altarelor miniaturale: Zoia Maxim, *Neo-eneoliticul din Transilvania. Date arheologice și matematico-statistice*, Cluj-Napoca, 1999, anexele 9-14; Vesselina Vandova, *Typology of the neolithic small altars from Southern Bulgaria*, în *Archaeology in Bulgaria*, 1, 1, 1997, p. 23-29; Małgorzata Grębska-Kulova, *Les autels de néolithique ancien de Kovačevo*, în *Studii de Preistorie*, 14, 2011, p. 35-53.

¹⁰ Gheorghe Lazarovici, Florin Drașovean, Zoia Maxim, *Parța*, vol. I-II, Timișoara, 2001, fig. 2/12; Luca, *Așezări*, fig. 4/6, 10/3, 18/7; Iuliu Paul, *Enigma tăblițelor de la Tărtăria, Schiță preliminară*, Timișoara, 2007, pl. VI/8; Gligor, *Așezarea*, CLI/1; Cristian E. Ștefan, *Some special clay artifacts from Șoimuș-La Avicola (Ferma 2), Hunedoara county, Romania*, în *OPA*, 19, 2, 2014, fig. 14/a-f; Cătălin Bem, *Sistemul de fortificare al stațiunii eneolitice de la Pianu de Jos Podei (Alba, România). Între simbolism și rațiuni defensive*, București, 2015, fig. 107/6, 128/1, 3.

culturii Vinča¹¹.

Interpretări privitoare la plastica neolitică și eneolitică

Studiul plasticii, inclusiv al pieselor de lut ars este important pentru înțelegerea lumii preistorice. Interpretările cu privire la piesele de plastică sunt diverse, iar unele marcate de controversă. Ipotezele variate și contextele diferite din care sunt prelevate pot da indicii dacă au fost create din rațiuni religioase și/sau socio-ideologice¹². Deși s-au subliniat mai ales aspecte legate de cult¹³, ele puteau avea roluri mai complexe, iar semnificațiile lor reale ar putea să scape înțelegerii noastre de astăzi.

Marija Gimbutas se numără printre primii cercetători care realizează, datorită numărului mare de descoperiri de figurine antropomorfe (redând personaje feminine) un adevărat panteon pentru perioada neolitică¹⁴. Scoase din context și interpretate ca zeițe, idoli, divinități sau șamani¹⁵ (folosite în cadrul unor ritualuri), acestea au fost legate de cultul fertilității și fecundității¹⁶. Ar fi avut însă și calități magice, fiind utilizate ca amulete cu

¹¹ Gheorghe Lazarovici, *Neoliticul Banatului*, Cluj-Napoca, 1979, pl. XX/D/9, I/8; Eugen Comșa, *Figurinele antropomorfe din epoca neolitică pe teritoriul României*, București, 1995, fig. 23/1, 4, 6-7, 10; Florin Drașovean, *Cultura Vinča (faza C) în Banat*, Mirton, Timișoara, 1996, XX/6a-c; Luca, *New discoveries*, pl. II/2; Svend Hansen, *Bilder vom Menschen der Steinzeit. Untersuchungen zur Anthropomorphen Plastik der Jungsteinzeit und Kupferzeit in Südosteuropa*, Teil I-II, Mainz, 2007, taf. 268; Zoia Maxim, Joan Marler, Viorica Crișan, ed., *The Danube script in light of the Turdaș and Tărtăria discoveries*, Cluj-Napoca, 2009, cat. 133; Ciută, Florescu, *Preliminary*, fig. 6.

¹² Andrei Mocanu-Irimiță, *Cu privire la unele aspecte ale plasticii paleoliticului și neoliticului*, în *Drobeta*, XXIV, 2014, p. 17.

¹³ Sabin A. Luca, *Liubcova-Ornița*, p. 51.

¹⁴ Marija Gimbutas, *The Gods and Goddesses of Old Europe. 7000 to 3500 BC. Myths, Legends and cult Images*, London, 1974; Eadem, *Civilizație și cultură*, București, 1989, p. 96-97.

¹⁵ Doug W. Bailey, *Reading prehistoric figurines as individual*, în *World Archaeology*, 25, 3, 1994, p. 321-322.

¹⁶ Silvia Marinescu-Bîlcu, *Cultura Precucuteni pe teritoriul României*, București, 1974, p. 42; Gimbutas, *Civilizație*, p. 96-97; Comșa, *Figurinele*, p. 121-122; Dan Monah, *Plastica antropomorfă a culturii Cucuteni-Tripolie*, Piatra Neamț, 1997, p. 201-215; Radian R. Andreescu, *Plastica antropomorfă gumelnițeană. Analiză primară*, București, 2002, p. 96.

rol apotropaic (purtate de femei, dar și de bărbați) sau de obiecte folosite cu intenția de a produce sau răsturna o situație¹⁷.

Pe de altă parte, sculptura figurativă, cum propune Sven Hansen¹⁸, ar trebui văzută și din perspectivă socială, legată de viața oamenilor și de raportul lor în/sau față de societate. Mai mult, Anita Niculescu¹⁹ constată că reprezentările antropomorfe (produse ale activității umane) sunt încărcate cu semnificații sociale și simbolice, iar puterea de atracție a figurinelor constă în forma lor tridimensională²⁰, cea care-l poate transfigura pe om într-o lume a credinței.

În general, pornind de la varietatea figurinelor antropomorfe, poate fi susținută ideea că acestea dețineau funcții diferite²¹. Anumite piese ar fi putut îndeplini rol de jucării, altele puteau funcționa drept mărci identitare; de asemenea, puteau să reprezinte idoli sau să înfățișeze aspecte legate de un sistem religios²².

¹⁷ Gordon Childe, *De la preistorie la istorie*, București, 1967, p. 73; Ioan Al. Aldea, *O statueta cu cap mobil de la Petrești*, în *Sargetia*, V, 1968, p. 12; Tiberiu Bader, *Despre figurinele antropomorfe în cadrul culturii Criș*, în *Apulum*, V, 1968, p. 388; Kurt Horedt, *Istoria comunei primitive*, București, 1970, p. 106; Vladimir Dumitrescu, *Arta preistorică în România*, București, 1974, p. 269; Gheorghe Lazarovici, *Sfârșitul culturii Vinča-Turdaș în Câmpia Transilvaniei*, în *Tibiscum*, II, 1977, p. 107; Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, București, 1991, p. 53; Paul, *Cultura*, p. 103; Eugen Comșa, *Gesturi redade de figurinele neolitice din sudul României*, în *ActaMN*, 33, I, 1996, p. 191; Andreescu, *Plastica*, p. 165.

¹⁸ Svend Hansen, *Neolithic sculpture. Some remarks on an old problem*, în Peter F. Biehl, François Bertemes, Harald Meller, ed., *The Archaeology of Cult and Religion*, 2001, p. 37-52.

¹⁹ Anita Niculescu, *Multiperspectivitate în interpretarea simbolisticii plasticii antropomorfe din neolitic și eneolitic*, în *TS*, 3, 2011, p. 39.

²⁰ Bailey, *Reading*, p. 321-331; *Idem*, *A new perspective on Neolithic figurines*, în *CCDJ*, XIX, 2002, p. 87-90; *Idem*, *The Figurines of Old Europe*, în David W. Anthony, Jennifer Y. Chi, ed., *The Lost World of Old Europe. The Danube Valley, 5000-3500 BC*, New York, 2010, p. 113-125.

²¹ Eszter Bánffy, *Cult and archaeological context in Middle and South-East Europe in the Neolithic and Chalcolithic*, în *Antaeus*, XIX-XX, 1990-1991, p. 209-217.

²² Jacques Cauvin, *Naissance des divinité. Naissance de l'agriculture. La révolution des symboles néolithique*, Paris, 1994.

Altarele miniaturale²³ sunt incluse în categoria plasticii și sunt descrise ca fiind cele mai conservatoare artefacte realizate de comunitățile preistorice²⁴. Considerate obiecte deosebite, acestea sunt cunoscute în literatura de specialitate sub termeni diferiți²⁵ și sunt interpretate ca obiecte care au putut îndeplini două roluri: unul cultic și unul non-cultic, funcțional. Rolul cultic este legat de utilizarea lor în cadrul unor ritualuri, pentru arderea diferitelor mirodenii sau ofrande²⁶ sau pentru a fi suporturi pentru idoli²⁷. Altă funcție ar fi avut legătură cu iluminatul (ca lămpi de veghe)²⁸, dar o astfel de teorie este contestată de cercetătoarea maghiară Eszter Bánffy²⁹, întrucât capacitatea mică nu ar permite ca o substanță să ardă timp îndelungat; pe de altă parte, lipsesc analizele realizate pe interiorul recipientelor care să indice urme specifice.

Protomele/apucătorile sunt frecvente pe diferite forme ceramice. Sunt considerate anexe/aplicații și trebuie văzute și studiate în ansamblul lor. Aplicate pe peretele vasului sau modelate organic cu acesta, ar poseda pe lângă un caracter funcțional și un rol ornamental³⁰.

²³ Termen considerat neadecvat de Goce Naumov, *Visual and conceptual dynamism of the Neolithic altars in the Republic of Macedonia*, în *Interdisziplinäre Forschungen zum Kulturerbe auf der Balkanhalbinsel*, Vassil Nicolov, Krum Bacvarov, Hristo Popov, ed., Sofia, 2011, p. 90; vezi discuții la Heiner Schwarzberg, *On problems in identifying ritual pottery: the example of the so-called "cult-tables"*, în Lolita Nikolova, ed., *Early symbolic system for communication in Southeast Europe*, I, BAR International Series 1139, Londra, 2003, p. 79.

²⁴ Maxim, *Neo-eneoliticul*, p. 61.

²⁵ Vezi denumirile la Marius Moga, *Vase de cult cu picioare din regiunea dunăreană*, în *Apulum*, III, 1949, p. 79; Ștefan, *Some*, p. 14-22; Cristian E. Ștefan, Radu Petcu, Răzvan Petcu, *Vase cu picioare de la Șoimuș, La Avicola (Ferma 2), jud. Hunedoara*, în *SCIVA*, 66, 3-4, 2015, p. 183-209.

²⁶ Dan L. Buzea, Adela Mateș, *Modele miniaturale de altare descoperite la Olteni – „Cariera de Nisip”, situl B, jud. Covasna*, în *Angustia*, 12, 2008, p. 44.

²⁷ Maxim, *Neo-eneoliticul*, p. 61.

²⁸ Buzea, Mateș, *Modele*, p. 47.

²⁹ Eszter Bánffy, *Cult objects of the Neolithic Lengyel culture. Connections and interpretations*, Budapesta, 1997, p. 53-54.

³⁰ Anton Nițu, *Reprezentările zoomorfe plastice pe ceramica neo-eneolitică carpato-dunăreană*, în *AM*, VII, 1972, p. 31 și urm.; *Idem*, *Decorul zoomorf pictat pe ceramica Cucuteni-Tripolie*, în *AM*, VIII, 1973, p. 15; Sabin A. Luca, *Așezări neolitice pe Valea*

Starea fragmentară a pieselor de plastică, amplu discutată în literatura de specialitate³¹, este pusă și ea în legătură cu unele credințe și ritualuri ale comunităților preistorice. Astfel, în acest sens, au fost emise trei ipoteze susținând că fragmentarea poate fi: 1) intenționată – proces în timpul căruia obiectul și-ar pierde calitățile sacre³²; 2) accidentală – petrecută în timpul manipulării pieselor³³ sau 3) legată de modul de manufacturare a pieselor³⁴. Din punctul nostru de vedere, a treia ipoteză ar putea fi plauzibilă, iar fragmentarea să fie legată de practica modelării din mai multe bucăți de lut, ceea ce sporește fragilitatea în zonele de lipire.

În atenția interpretărilor a intrat și analiza distribuției spațiale a fragmentelor rezultate în urma acțiunilor voluntare sau involuntare. Acestea erau aruncate, îngropate sau păstrate în spațiile de locuit. Probabil că unele

Mureșului (I). Habitatul turdășean de la Orăștie – Dealul Pemilor (punct X₂), Alba Iulia, 1997, p. 64; Gligor, Așezarea, p.114; Вера И. Балабина, Кухонные сосуды Кукутени-Триполье с символикой животных, în Краткие сообщения Института Археологии, Российская Академия Наук Институт Археологии, 239, 2015, p. 182.

³¹ John Chapman, *Fragmentation in Archaeology: People, Places and Broken Objects in the Prehistory of South Eastern Europe*, London, 2000, p. 23, 68-79; Luca, *New discoveries*, p. 32-33; Idem, *Art and Religious beliefs in the Neolithic and Aeneolithic from Romania*, Sibiu, 2014, p. 135-136; Gheorghe Lazarovici, C. Magda Lazarovici, *Fragmentarea rituală a idolilor și obiectelor de cult în neolitic și epoca cuprului*, în *ActaMT*, III, 2008, p. 7-15; Alin Frînculeasa, *Reprezentări zoomorfe eneolitice în Muntenia. Studiu de caz Mălăieștii de Jos (jud. Prahova)*, în *Pontica*, 45, 2012, p. 48; M. Gligor, *Plastica antropomorfă neolitică din Transilvania. Tradiție și inovație*, în *AUA. SH*, 17, II, 2013, p. 79; Marius M. Ciută, *Considerații preliminare asupra plasticii antropomorfe vinčiene descoperite în situl arheologic de la Limba-Oarda de Jos (jud. Alba). I*, în *Apulum*, XLVII, 2010, p. 219-231; Goce Naumov, *Together We Stand – Divided We Fall: the representation and fragmentation among Govrlevo and Zelenikovo figurines, Republic of Macedonia*, în Constantin E. Ursu, Stanislav Țerna, ed., *Anthropomorphism and Symbolic Behaviour in the Neolithic and Cooper Age communities of South-Eastern Europe*, Suceava, 2014, p. 171-175.

³² Bánffy, *Cult*, p. 209-217.

³³ Comșa, *Gesturi*, p. 197; Chapman, *Fragmentation*, p. 21, 71; Miloš Spasić, *Cattle to settle-bull to rull: on bovine iconography among Late Neolithic Vinča culture communities*, în *Documenta Praehistorica*, XXXIX, 2012, p. 303; Frînculeasa, *Reprezentări*, p. 48.

³⁴ Monah, *Plastica*, p. 59.

părți aveau o valoare simbolică și erau păstrate în timp, iar altele erau depuse în diferite contexte speciale sau erau pur și simplu aruncate³⁵.

Motivele ornamentale prezente pe obiectele categoriei discutate aici pot ilustra pe lângă unele preferințe artistice și piesele vestimentare, tehnicile tatuajului, ale picturii pe piele și al scarificării³⁶.

La stadiul actual al cercetărilor, numărul pieselor de plastică, în care includem figurine antro- și zoomorfe, capace antropomorfe și prosopomorfe, protome antro- și zoomorfe, aplicații plastice cu caracteristici antro- și zoomorfe, vase de același gen și altare miniaturale, din situl de la Alba Iulia-*Lumea Nouă* se ridică la 63³⁷. În urma analizei statistice realizate pe descoperirile de plastică din situl sus-menționat, s-a observat că 60 de piese din cele 63 au fost descoperite în stare fragmentară, trei întregi (au putut fi restaurate); pe 23 dintre ele sunt decoruri, dar acestea sunt modelate schematic. Predominante în rândul descoperirilor arheologice sunt piesele antropomorfe, 36, urmate de cele zoomorfe, cu 21 de fragmente, și de șase piese din categoria altarelor miniaturale (Fig. 2). Palierul cultural-cronologic în care pot fi încadrate, în funcție de contextul descoperirii, cuprinde culturile Vinča (faza B), Foeni și Petrești.

În concluzie, lotul de piese analizat în cadrul acestui articol, se încadrează în liniile generale ale manifestărilor neoliticului din Transilvania. În general, sunt piese confecționate din lut, din pastă de bună calitate, degresată cu nisip cu bob de diferite dimensiuni, cu ardere bună, culoarea în urma acesteia variind în nuanțe de la cărămiziu la negru. Suprafața unora

³⁵ Naumov, *Together We Stand*, p. 175.

³⁶ Ancuța I. Bobîna, *Prelucrarea grafică a figurinelor antropomorfe neolitice. Studiu de caz: grupul cultural Suplac*, în *BCȘS*, 21, 2015, p. 13-17.

³⁷ Berciu, Berciu, *Săpături*, fig. 3/9, 3/5, 12/5-7; Luca, *New discoveries*, pl. I/1, 2, 5, II/1; Anca Ileaș, *Un fragment de figurină antropomorfă descoperit la Alba Iulia-Lumea Nouă*, în *BCȘS*, 11, 2005, pl. I; Hansen, *Bilder*, taf. 278/1-2; Gligor, *Așezarea*, pl. CXX/1, 3, CXXIV/1-2, 6, 8-10, CXXVI/3-6, 8-10, 13, CXXVII/5-6, 12, CL/1a-c, 2a-c, 3a-c, 9a-c, CLI/1a-c – 6a-d, CLII/1a-b – 6a-c, 1a-c, 8a-c, 10a-c, CLV/1-4, 8-9; Gligor, *Plastica*, pl. I/3a-d, 4a-c; Idem, *A clay figurine with representation of pregnancy in early eneolithic Transylvania (Romania)*, în *ESRARC, 9th, Proceedings Book*, Iulian Rusu et al., ed., Torino, 2017, fig. 1-2; Ciută, *Despre un complex inedit*, fig. 4-5, 7-10.

este lucrată atent – se poate remarca grija cu care s-au realizat detaliile, în timp ce altele sunt modelate schematic.

Ținând cont de toate acestea, prea puține afirmații se pot face cu privire la rolul lor în cadrul comunităților preistorice, dar cercetările viitoare, precum și acumularea/publicarea descoperirilor similare pot conduce la obținerea unor date relevante în timp.

ANCUȚA I. BOBÎNĂ

Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia

Lista abrevierilor

<i>ActaMN</i>	<i>Acta Musei Napocensis</i> , Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca
<i>ActaMT</i>	<i>Acta Musei Tutovenssis</i> , Muzeul „Vasile Pârvan”, Bârlad
<i>ActaTS</i>	<i>Acta Terrae Septemcastrensis</i> , Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu
<i>Apulum</i>	<i>Apulum. Acta Musei Apulensis</i> , Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia
<i>AM</i>	<i>Arheologia Moldovei</i> , Institutul de Arheologie, Iași
<i>AUA.SH</i>	<i>Annales Universitatis Apulensis. Series Historica</i> , Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia
<i>BCȘS</i>	<i>Buletinul Cercurilor Științifice Studențești</i> , Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia
<i>CCDJ</i>	<i>Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos</i> , Muzeul Dunării de Jos, Călărași
<i>Marisia</i>	<i>Marisia</i> , Muzeul Județean Mureș
<i>OPA</i>	<i>The Old Potter's Almanack</i> , distributed by the Public Knowledge Project
<i>Sargetia</i>	<i>Sargetia, Acta Musei Regionalis Devensis</i> , Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva
<i>SCIVA</i>	<i>Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie</i> , Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București
<i>TS</i>	<i>Terra Sebus</i> , Muzeul Municipal „Ioan Raica”, Sebeș

NEW VINČA PLASTIC ART DISCOVERIES FROM THE ALBA IULIA-LUMEA NOUĂ SITE

Abstract

The study presents a series of clay figurines recovered during archaeological excavations at the Alba Iulia-*Lumea Nouă* site. This group contains figurines that are mostly preserved in fragmentary forms, with very few decorations.

Therefore their interpretation is problematic. Their presence in various contexts as well as the way in which the surfaces were treated make them stand out from the rest. Up to this moment, the total number of figurines recovered from the Alba Iulia-*Lumea Nouă* site is 63, most of them being published within separate studies and the site monograph. To these we add the current lot of nine figurines, along with a detailed analysis.

Keywords: burnt clay figurine, plastic art, Alba Iulia-*Lumea Nouă*, Neolithic, Eneolithic.

Fig. 1. Localizarea sitului de la Alba Iulia-*Lumea Nouă*.

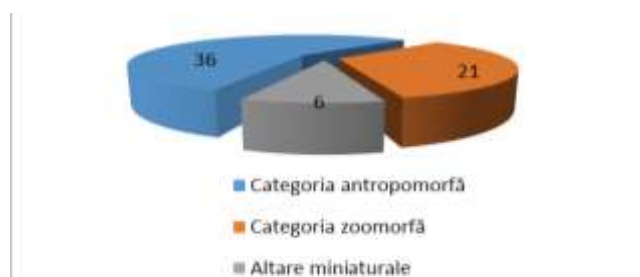
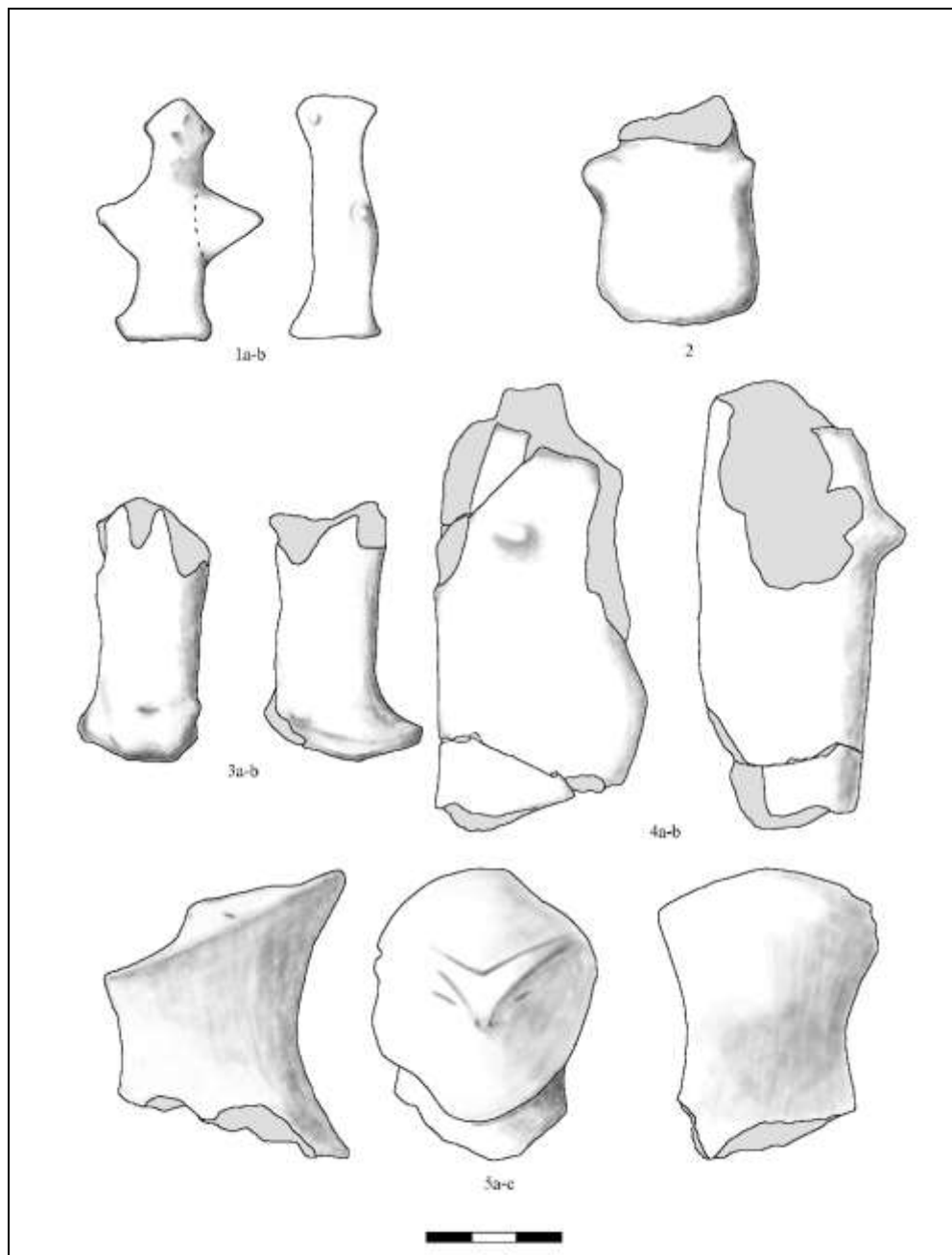
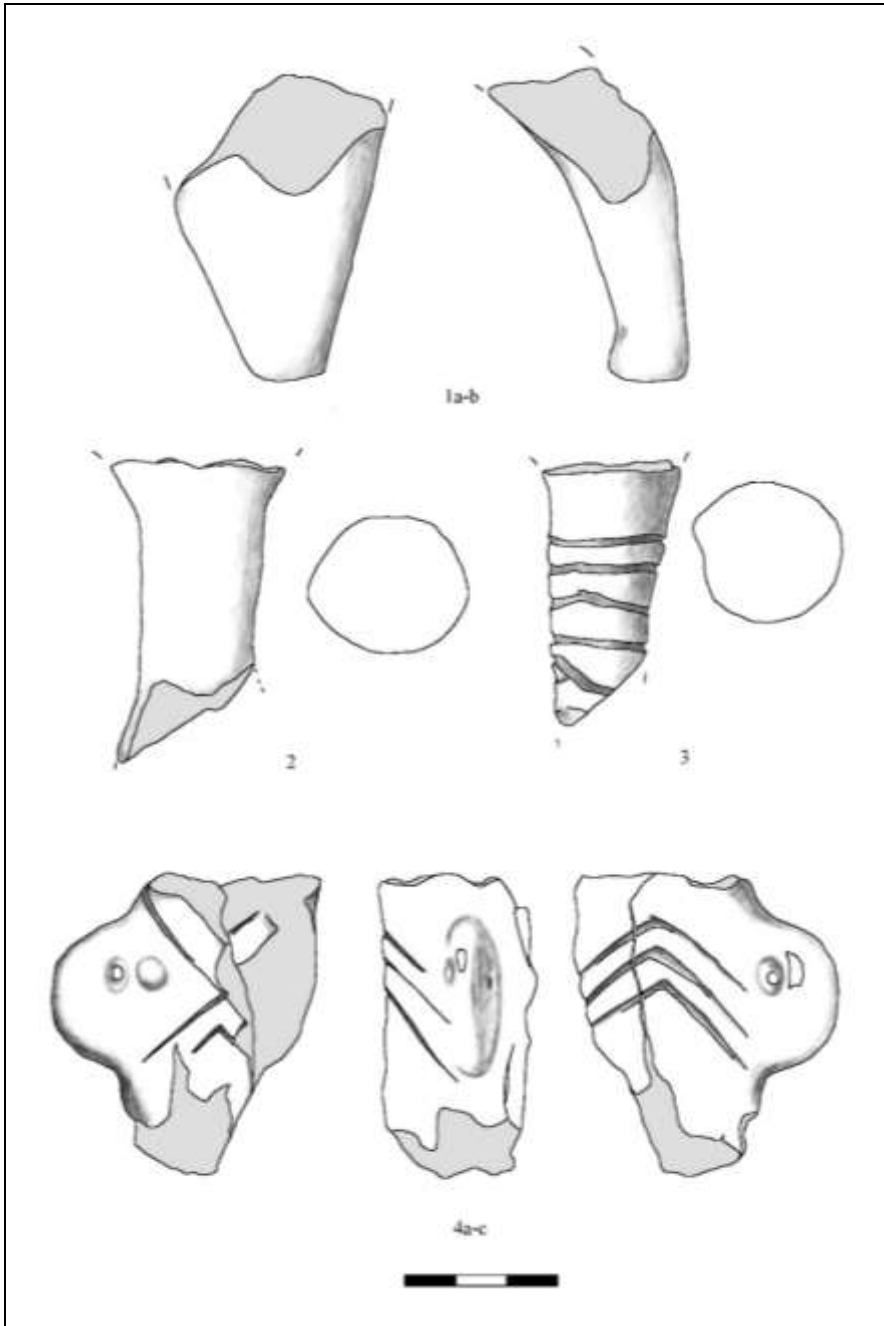

Fig. 2. Distribuția pe categorii a descoperirilor de plastică din situl de la Alba Iulia-*Lumea Nouă*.

Pl. I. Alba Iulia-Lumea Nouă. 1-2, 4. Piese de plastică antropomorfă;
3. Picior de vas antropomorf; 5. Protomă antropomorfă.

Pl. II. Alba Iulia-Lumea Nouă. 1-3. Fragmente unor picioare de altare miniaturale; 4. Figurină antropomorfă.

